

Vybielené steny a tmavohnedé lavice prednáškovej sály pripomínali meštiansku školu tridsiatych rokov, nad stolom učiteľa však visela červená hviezda so zlatým kosákom a kladivom. Adam sa chúlil pri okne a myslel na popoludnie, ako vyrábali s Helenou cameru obscuru. Pár dní predtým by ešte ani nedúfal, že sa s ním táto zázračná bytosť dá vôbec do reči. Helena sa nechcela zoznamovať a urobila všetko pre to, aby ho od seba odohnala. Jej labutie ruky mu dávali elegantne košom, kresliac do vzduchu nevyúlštiteľné riadky posunkovej reči. Mimika jej tváre pripomínala mimiku míma, bola jednoznačne odmietavá. Adam bol však tvrdohlavý a vytrvalý, dievča sa stalo jeho fixnou ideou. Prenasledoval ju ako jej tieň a o niekoľko týždňov mal už v malíčku sled jej každodenných zvykov. Vedel, že dni začínajú ranným behom, po ktorom nasleduje výdatná sprcha v spoločnej sprchárni na prvom poschodí. Bola to najnavštevovanejšia sprcháreň, napriek tomu, že kľučku už veľmi dávno ukradli a ako zámka slúžila sponka do vlasov, pripevnená k šnúre a prevlečená cez kľúčovú dierku. Všeobecnej obľube sa tešila vďaka fungujúcemu vypínaču svetla, sprchovej ružici a teplej vode. Helena potom raňajkovala v podzemnom bufete internátu, kam sa slnko nikdy nedostalo, a v ktorom od otvorenia do zatvorenia pojašene blikali svoju morzeovku neóny, šíriace ľadové svetlo. Na vybielených stenách s hnedým dreveným obložením viseli reklamné plagáty. Helena

si vždy sadla k stolu pri dverách, nad ňou visel plagát so Sunquikom. Plagát, ktorý o niekoľko týždňov neskôr záhadným spôsobom bez stopy zmizol, bol navrhnutý podľa grafických postupov socialistického realizmu. Na vzbudenie pozornosti mala slúžiť fotografia, na ktorej šošovka zvečnila fľašu Sunquicku, jeden celý pomaranč, jeden prepolený pomaranč a sklenený pohár, zdobený kolieskom pomaranča, pod tým nudný reklamný text: „Na ceste a v prírode, na ihrisku a pri vode, Sunquick nielen osvieži, ale slúži aj zdraviu. Vyrobili Konzervárne a liehovary, národný podnik, Liptovský Mikuláš.“ Fialové pozadie zátišia bolo nevkusne kriklavé. Adam dokázal hovoriť o oranžovom sirupe iba v superlatívoch: príliš sladký, príliš kyslý, príliš lepkavý, príliš bez pomaranča, príliš propagovaný, príliš nevhodný na to, aby mohol Helenu obdivovať každý boží deň. Jedným slovom nechutný, na vracanie, uslintaný, pornografický. Na oknách špinavých od mušincov viseli pod stropom zožltnuté umelé čipkové záclony. Helena zamyslene prežúvala rožok, ktorý si namáčala do tresky s majonézou, naloženej do bieleho papierového pohára. Nevidela-nepočula, ani nezdvihla oči zo svojho zopnutého poznámkového zošita, a tak ani nič nemohla tušiť o sunquickovom reklamnom plagáte, ktorý na ňu zísal. Medzi dvoma zahryznutiami si zapísala vzorec, vetu, číslo.

Nemala času nazvyš, keďže paralelne študovala kybernetiku aj atómovú fyziku. Jej spolužiaci o nej hovorili, že je geniálna, že na hodinách obsedí do konca iba z povinnosti, nie je rovnica, ktorú by nevedela vypočítať, ba čo viac, zaoberá sa riešením aj takých rovníc, ktoré ešte nikdy nikto nevyriešil, a že skôr ona by mohla dávať konzultačné hodiny svojim učiteľom.

Odkedy ju Adam spoznal, nemohol myslieť na nič iné, len na ňu. Vo dne v noci sníval o tom, ako ho objaví, ako mu bude ve-

novat' pozornost', zamiluje sa doňho, prípadne ho zvedie. Celé týždne sa nechal unášať podľa nálady zlatým vetrom, plachtil s červeným fénom či padal k zemi s oceľovomodrým víchrom. Kĺzanie nad zemou prežil vďaka slabším opiciam. V tomto svojom umeleckom období maľoval na plátno metamorfózy túžby, prevtelenej do vetra. Rozmery jeho malieb sa čoraz väčšími rozrastali a mal pocit, že by príbehom svojej lásky dokázal vymaľovať celú kaplnku, palác, katedrálu. Nemal ani šajnu, prečo Helena kapitulovala práve v ten žiarivý jarný deň. Žeby sa jej zdal už predtým sympatický? Niekoľko týždňové spolužitie typu telo-tieň ju azda presvedčilo, že netúži iba po erotickej noci s nemou študentkou, ktorá by mu nemohla ani vyčítať, ak by číslo bolo príliš chladné, nebodaj príliš rýchle či nedajbože príliš drsné? Nevylučoval ani, že túžila po spoločnosti, prípadne si z neho chcela vystreliť. V záhradách, popri ktorých prešli, kvitli ovocné stromy, vzduchom poletovali sťa snehové vločky zabľúdené lupienky kvetov. Vôňa narcisov a tulipánov vo vibrujúcom teple naplnila vzduch. Ovocný sad bzučal ako úľ a hrkotanie električky sem z údolia doliehalo ako rozplývajúca sa ozvena. Dievča sa zrazu otočilo na päte a hľadelo mu priamo do očí. Len stáli a pozerali sa na seba. Koláž zamrznutej zeme, nehybného slnka žiariaceho v zenite, chlapca s doširoka rozťahnutými zreničkami a nemej dievčiny. Na drobnom flajstri času nevedno z akých príčin vznikla nečakane diera, rozdiel v tlaku vysal perspektívu priestoru, a tak pôvodne trojdimenzionálny obraz bude odteraz každý vnímať už iba ako dvojdimenzionálnu, tuctovú, gýčovú ľúbostnú scénu s palmami a morskou plážou. Helena si vytiahla svoj zopnutý zošit, čosi doň načarbala a podstrčila ho chlapcovi pod nos: „Vieš odčítavať z pier?“ Ani ahoj, ani pusa, ani rúčka, ani pá, ani klasický kúzelný úsmev, ani ostýchavé kvetnaté

slová, pohadzovanie vlasmi či naprávanie sukne. Vecná otázka. Situácia Adama natoľko prekvapila, že naďalej nič nepovedal, hoci vedel, že by mohol, lebo si dal námahu a vypátral, dozvedel sa, že Helena nie je hluchonemá, „iba“ – také opovrhovanie týmto stavom – „iba“ nemá. V súvislosti s „iba“ mala Helena veľmi nepríjemné spomienky. V domove vychovávateľa z nedbanlivosti, nevedomosti, prípadne nezájmu „iba“ neskôr zistili, že Helena nie je hluchonemá mentálne postihnutá, ani mentálne postihnutá hluchonemá, ba, nie je ani postihnutá, ktorá je hluchá a nemá. Helena je „iba“ nemá. Preto sa dostala ako malé dievčatko do ústavu pre mentálne postihnutých. Helena musela zhromaždiť všetku svoju genialitu, aby dokázala, že je „iba“ nemá. Jej prvotný plán vyšiel na zmar. Ošetrovateľ, ktorému dôverovala, a pred ktorým odhalila svoje tajomstvo, sa nečakane, ešte prv než by pre ňu mohol niečo urobiť, obesil. Bolo verejne známe, že to bol vášnivý šachista a ťažký hypochonder. Celý život sa venoval mentálne postihnutým deťom. Desilo ju, že raz aj ju k nim priradia. Malý lístoček, na ktorý Helena kostrbatými písmenami napísala: „Všetko počujem – nie som hluchá, všetkému rozumiem – nie som debil“, bol poslednou kvapkou v pohári diagnózy duševnej choroby. Helena od tej chvíle prestala jesť. „Bola ozajstnou detskou láskou pobláznená do Igora,“ šepkalo sa po ústave. Ľutovali Igora, ľutovali Helenu, potom pošliapali Igorovu česť, vzápätí zabudli na Igora, ale dievčatko, ktoré nikoho neposlúchalo, ani čo sa týkalo večerného kúpania, ich naďalej rozčuľovalo. Helena ich nenávidela, lebo z Igora, ktorý oplýval každodennými cnosťami aj hriešnosťami, vyrobili najprv anjela na zemi a potom pedofila, skazeného do špiku kostí. Po niekoľkých mesiacoch sa vychudnutá ako roztrasená handrová bábika dostala k doktorke Mižičkovej, ktorá pristúpila k obja-

vovaniu dievčatka nevídanou odbornosťou. Doktorka Mižičková si získala Heleninu dôveru už pri prvom stretnutí. Stačil na to povzbudivý úsmev a istá náhoda. Na fajčiarskom stolíku pod oknom bola šachovnica. Na Ondreja v ambulancii čakali rozostavané šachové figúrky, aby sa pred rokmi prerušená rozohraná partia raz mohla dokončiť. Helena dala doktorke Mižičkovej mat tromi ťahmi. Tá si vydýchla, stiahla z prsta jednoduchý zodratý snubný prsteň a gestom pubertiačky ho hodila do akvária pri písacom stole, medzi zlaté rybky. V tej chvíli spoza oblakov s rozstrapkanými okrajmi vykuklo slnko a preexponovalo čiernobiely statický obraz, na ktorom dievčatko so špinavou anjelskou tváričkou zívalo na snubný prsteň, ako sa ponára medzi čiernobiele kamienky akvária. Doktorka Mižičková za týždeň vyhrala boj s byrokratickým systémom a potrebovala na to iba šachovnicu. Helena hravo zvíťazila nad všetkými lekármi a profesormi špeciálnej kliniky, a potom dala šachmat každému červovi spisov, ktorý sa im postavil do cesty. Bol to najkrajší týždeň jej detstva. S tvrdošijnou odovzdanosťou sa držala žilnatej mäkkej ruky s neupravenými nechťami, ktorá ju s rozhodnosťou a láskou viedla spleťtými chodbami a nekonečnými schodmi od jednej šachovej partie k druhej. Na konci cesty stál sirotinec pre-robený z panského kaštiela, s vybielenou štukatúrou, ozdobným plotom z kovaného železa a so záhradou s divinou, veľkou vyše sedemnásttisíc štvorcových metrov. Ozdobná brána z kovaného železa sa za Helenou zavrela a otvorila pred ňou ríšu možností. Z Heleny sa stal génius, chodila na šachové súťaže a precestovala členské štáty RVHP, aby rad-radom nabila seniorov od Odesy cez Burgas až po Drezdu. Táto Helena teraz vecne mávala pred Adamovým nosom zdrapom papiera: „Vieš odčítavať z pier?“ znelo pri každom mávnutí lístočkom. Adam dokázal od prekvapenia

len prikývnuť, a vtom ho Helena nečakane chytila za ruku. V to popoludnie mu čarovala a Adamovi bolo úplne jedno, prečo to urobila: z ľúlosti, empatie, sympatie, prípadne z inej, jemu neznámej -patie.

Helenina izba sa v ničom nelíšila od tisícov ďalších internátnych izieb, niečím však predsa len bola iná. Na vnútornom parapete veľkého okna s čiernym kovovým rámom stáli v rade sviečky rôznych tvarov, farieb a vzorov. Kým si Adam prezeral sviečky, Helena pripravila pomôcky, potrebné na jej kúzelnícke predstavenie. Adam podľa daných rozmerov nakreslil obrysy krabice, Helena ju vystrihla a poskladala. Vnútro krabice namaľovali temperami načierno, zapálila sviečku purpurovo fialovej farby a ihlu na zošívanie vriec rozžeravili dočervena, potom ňou vypálili do krabice drobnú dierku. Nato vyrobili na krabicu dvojité veko. Do jedného vrchnáka vyrezali štvorcový otvor, ktorý prelepili pauzákom, ten sa stal hľadáčikom fotoaparátu. Druhý vrchnák slúžil na pripevnenie zväčšovacieho papiera, preto mu zvnútra oblepili rohy fotorožkami. Ako pracovali, Helenine hodvábne kadere občas pohladili Adamovi tvár a rameno, vzduch sa nabil elektrickým nábojom. Potom sa zo skrine vynorili ďalšie biele výkresy, ku ktorým dostal Adam kus uhľa. Helena sa natiahla na ošarpanej kanape, oprela sa o pravý lakeť, preplietla si štíhle stehná, ležala tam v polohe ako obyčajná kurva, jej oči meniace farbu však protirečili reči tela: leskli sa ako oceľ. Divé maky na jej blúze tancovali od radosti, že môžu slobodne týždenne aj viac rás bozkávať jej sviežu pokožku. Adamovi vyschlo v hrdle. „Ja viem maľovať len akty,“ zašeptal chrapľavo, na čo si Helena ladným pohybom vyzliekla blúzu. Na jej snehobielej pokožke sa ligotali

zlatohnedé bodky, ako množstvo huncútskych hviezd. Sklopila oči, iba v kútiku úst sa jej skrýval šibalský úsmev. Adamovo srdce takmer vyskočilo, prstami však už ohmatával čiernym uhľom model a hoci mal vlhké dlane, pľúca mu fučali a mal stiahnutý žalúdok, uhoľ kreslil očami maliara: ťahal čiary, šrafoval, zaobľoval formy, brázdil cikcaky. Helena sa postupne stávala vybraným objektom, ktorý slúžil k zrodeniu vyberajúceho, a Adam prekročil bránu bezčasovosti. Jeho ruky automaticky siahali po čistých výkresoch, kým sa neminul aj posledný. Po zemi sa všade váľali skice: Helenine oči, nos, profil, oblina jej pŕs, línie ramien, čipkované prúžky, jej kolená pod lemom sukne. Helena rozobratá na časti aj v univerzálnom celku. Divé maky z jej blúzy sa na Adama posmešne uškŕňali. Muž bol zahanbený, umelec však hrdý. Helena rad-radom obdivovala náčrty. Adam sa vyhrieval v žiari uznania ako korytnačka. Obrázok s celým aktom zavesili na stenu, svetlo stolovej lampy nasmerovali na kresbu a Helena potom vliezla s domácky vyrobenou kamerou pod prikrývku. Adam si myslel, že žartuje, no potom si spomenul na fotografa chaplinoviek, ktorý prv než zahalil do oblaku sadzí šťastne sa usmievajúcu nevestu so snehobielou vlečkou, vliezol pod tmavú šatku trojnohej kamery. Zvedavosť či azda nejaké pudy napovedali Adamovi, aby aj on vliezol pod deku. Krôčik dozadu, krôčik vpred, v hľadáčku fotoaparátu striedavo hľadali Heleninu uhľom nakreslenú siluetu. O čo viac ju hľadali, o to viac sa stávali čisté puritánske línie rozmazanými. Ich srdce lapalo po dychu. Helenino dychčanie temer hladkalo Adamove ušné bubienky.

Na javisku jednoduché kulisy. Tri stoly so stoličkami, jedna dlhá lavica a dvojce dverí. Na dverách vpravo reklamný plagát so slo-

ganom: *Riekol som: bojuj, človeče, a ver!*, na dverách vľavo biela tabuľa s čiernym nápisom: *Nádej zanechaj, kto mnou uberá sa!* Po zaznení gongu sa javisko zaplní, traja muži v talároch obsadia svoje miesta, osem postáv oblečených do historických odevov zasa lavicu obžalovaných.

SUDCA: Pojednávanie týmto otváram! Prosím, pán prokurátor, predneste obžalobu!

PROKURÁTOR: Vážený pán sudca, obžaloba voči ôsmim obžalovaným: porušili najvyšší poriadok, keďže vyrobili synovi človeka zlaté teľa.

SUDCA: Prosím obžalovaných!

PROKURÁTOR: Obžalovaný číslo jeden, Mo Ti, alias Mon Či, staroveký čínsky filozof, ktorý v roku 400 pred n. l. ako prvý zaznamenal, že obraz sveta sa v tmavej komore objavuje obrátene.

OBHAJCA: Vážený súd, Mo Ti je nevinný, skúmal iba svetlo a odraz svetla. Vykonával jednoduché optické pokusy.

PROKURÁTOR: Pán sudca, obžalovaný číslo jeden je zakladajúcim členom zločineckej organizácie, nesporne on bol pionierom optiky.

Obžalovaný číslo dva, Platón, alias Planton, staroveký grécky filozof vo svojom slávnom podobenstve o jaskyni tiež demonštroval tento optický jav. Navyše hlásal neslýchané klamstvo, že *videnie je stretnutím duševného vyžarovania a lúča odrazeného od predmetu v zreničke, prostredníctvom čoho vzniká tieňový odraz predmetu.*

OBHAJCA: Platón je nevinný, zdroj poznania vidí vo svete ideí. Svet ideí ostáva skrytý očiam tých, ktorí hľadajú cestu poznania v skutočnom svete. Preto sa platónsky hrdina odvracia od hluku sveta – doslova sa mu obracia chrbtom, nachádzajúc tak skutočnú realitu. Svet ideí, platónsky skutočný svet sa odráža na steny jaskyne iba formou obrazu.

SLEPÉ ŠKVRNY

NOÉMI BOGYÓ

Z maďarského originálu Vakfoltok, ktorý prvýkrát vydalo vydavateľstvo Kalligram v roku 2017, preložila Tamara Archlebová.

Vydalo vydavateľstvo Lindeni v spoločnosti
Albatros Media Slovakia, s. r. o.,
so sídlom Mickiewiczova 9, Bratislava v roku 2019
Číslo publikácie 2 080
Zodpovedná redaktorka Agáta Laczková
Technická redaktorka Jana Urbanová
Návrh obálky Tomáš Cikán
Grafická úprava a sazba Tomáš Cikán
Tlač CENTA, spol. s r. o., Brno
Prvé slovenské vydanie

Cena uvedená výrobcom predstavuje nezáväznú odporúčanú
spotrebiteľskú cenu.

Objednávky kníh:
www.albatrosmedia.sk
tel.: 02/ 4445 2046

© Albatros Media Slovakia, s. r. o., 2019

Všetky práva sú vyhradené. Žiadna časť tejto publikácie sa nesmie kopírovať a rozmnožovať za účelom rozširovania v akejkoľvek forme alebo akýmkoľvek spôsobom bez písomného súhlasu vydavateľa.